

Τα μυστήρια και η μαγεία του μυστικισμού

Ένας φόνος που έχει τη ρίζα του στην ιστορία και την παράδοση των Σούφι

ΑΧΜΕΤ ΟΥΜΙΤ
Η πύλη του δερβίση
 μτφρ.: Θάνος Ζαράγκαλης
 εκδ. Πατάκης, σελ. 526

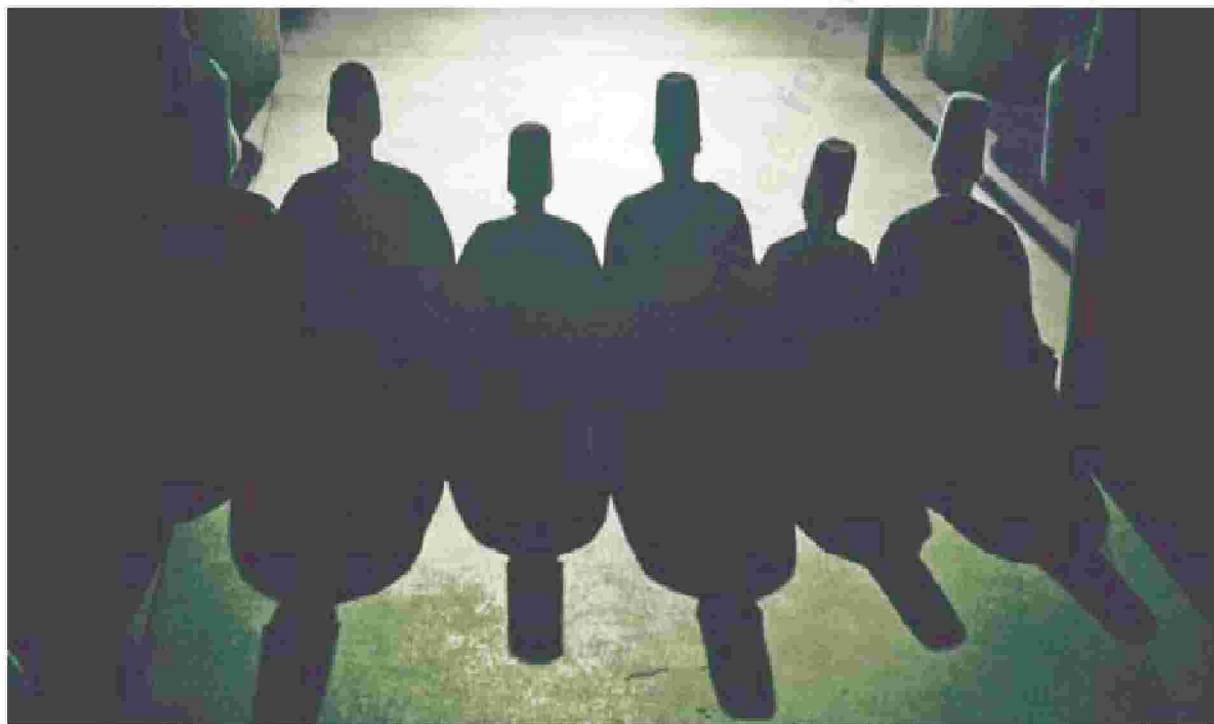
Της **ΧΡΥΣΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Είναι εντυπωσιακή η πορεία και η συγγραφική εξέλιξη του Αχμέτ Ουμίτ (1960, Τουρκία), ενός συγγραφέα που έκανε την εμφάνισή του στα Γράμματα το 1989 με την έκδοση ποιητικής συλλογής, συνέχισε όμως, αφού ασχολήθηκε με το δοκίμιο, τη δημιουργική του πορεία γράφοντας μυθιστορήματα του αστυνομικού είδους. Μάλιστα, ορισμένα από αυτά διαδραματίζονται σε γειτονιές των Ρωμιών στην Κωνσταντινούπολη, και ίσως μια τέτοια επιλογή να αποτέλεσε και κίνητρο για τους Έλληνες εκδότες να τον ξεχωρίσουν και να προτείνουν στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό τα έργα του, με πρώτο το μυθιστόρημα «Ομίχλη και νύχτα» (Ωκεανίδα, 1999).

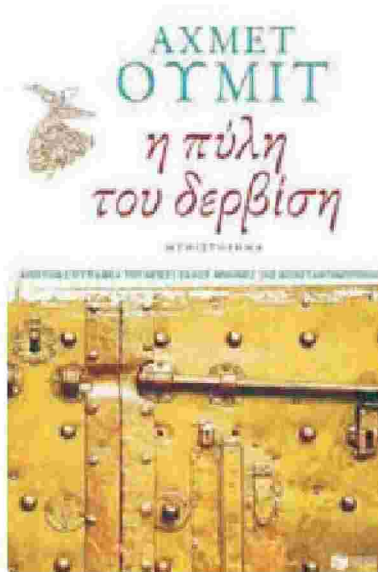
Από εκείνα τα πρώτα του μυθιστορήματα, ωστόσο, μέχρι τις «Μνήμες της Κωνσταντινούπολης» (στα τουρκικά κυκλοφόρησε το 2010) και με την «Πύλη του δερβίση» (στα τουρκικά «Η πύλη του μυστηρίου», 2008) η απόσταση είναι μεγάλη, γιατί ο Αχμέτ Ουμίτ ασκήθηκε στη δοκιμασία να ενώσει επιτυχώς την ιδέα και την εικόνα με τον λόγο, να δημιουργεί πειστικούς χαρακτήρες και ατμοσφαιρικές καταστάσεις, να χρησιμοποιεί διάφορες τεχνικές στην αφήγησή του. Δεν είναι τυχαίο ότι το 2010 ήρθε δεύτερος σε πωλήσεις συγγραφέας στην Τουρκία μετά την Ελίφ Σαφάκ, με την οποία έχει και άλλα κοινά σ' αυτό το μυθιστόρημά του, πέρα από τις πωλήσεις των έργων τους, μιας και θεματικά «Η πύλη του δερβίση» μοιάζει πολύ με τους «40 Κανόνες της αγάπης» (2012, στα ελληνικά κυκλοφορεί από τις εκδ. Παπαδόπουλος). Πρόκειται για δύο βιβλία που αναφέρονται στην παράδοση των Σούφι και στο έργο των δύο σημαντικών προσωπικοτήτων του Ισλάμ, του Σεμς-ι Τεμπριζί, του περιπλανώμενου δερβίση που δολοφονήθηκε μυστηριωδώς, και του Μεβλανά Τζελαλεντίν Ρουμί, θεολόγου, ποιητή και μαθητή του πρώτου. Οι Σούφι, οι ασκητές του Ισλάμ, διακήρυσσαν, και μέσω της ποιήσής τους, ότι το ανθρώπινο πεπρωμένο εξαρτάται από την ανεξίτηλη θέληση του θεού, του απολύτου όντος, με το οποίο ενώνεται το άτομο μέσω της πνευματικής ζωής και του μυστικισμού, της καθαρότητας και της σοφίας.

Πολλές ιστορίες σε μία

Το μυθιστόρημα του Αχμέτ Ουμίτ, λοιπόν, δεν είναι απλώς μια ιστορία του αστυνομικού είδους, αλλά πολλές ιστορίες μαζί μέσα σε μία, οι οποίες έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό το

Περιστρεφόμενοι δερβίσηδες Σούφι σε γραμμή, πριν αρχίσει η παράσταση στο Binbirdirek Hall της Κωνσταντινούπολης.

Η ηρωίδα μπορεί να συμβολίζει την ίδια την Τουρκία, μια χώρα η οποία βρίσκεται ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή, ανάμεσα στον σύγχρονο τρόπο ζωής και τις παραδόσεις.

μυστήριο. Και μπορεί το αστυνομικό είδος να στηρίζεται πρωτίστως στη λογική, ωστόσο εδώ ο συγγραφέας επιτυγχάνει να ενώσει το αίνιγμα της αστυνομικής ιστορίας με τα μυστήρια και τους γρίφους της ανθρωπίνης ύπαρξης, όπως προβάλλονται αυτά από τη στάση και τον μυστικισμό των εκπροσώπων των κοινωτήτων των Σούφι. Όπως η ηρωίδα της Σαφάκ, η Ελλα, μυείται στον γοητευτικό και άγνωστο κόσμο της διδασκαλίας των μυστικιστών της Ανατολής, έτσι και η Κάρεν, η πρωταγωνίστρια στην «Πύλη του δερβίση», φτάνει από το Λονδίνο στην πόλη Ικόνιο, το κέντρο του Μεβλεβισμού, για να ερευνήσει μια πυρκαγιά σε ξενοδοχείο της πόλης και ένα φόνο, που θα την οδηγήσει σε έναν άλλο φόνο, ο οποίος είχε γίνει αιώνες πριν, αυτόν του Σεμς. Έτσι, το γεγονός αυτό θα την εισαγάγει στα «μυστήρια των κόσμων που είναι ψηλά και χαμηλά», για να δει εικόνες που μόνο η ίδια μπορεί να αντικρίσει. Το παρελθόν, άλλωστε, που βρίσκεται μες στο παρόν, αναβιώνει μέσω των ονείρων και των φαντασιώσεών της. Το ερώτημα περί της φύσεως των πραγμάτων επισκιάζει όλη την ιστορία, ενώ η σαφής διατύπωση της ινδικής ρήσης στην αρχή του βιβλίου, «ο κόσμος είναι ένα όνειρο μέσα σε όνειρο», επαναδιατυπώνει τον σαιξπηρικό στίχο: «Είμαστε πλασμένοι από την ύλη των ονείρων». Ανατολή και Δύση πορεύονται, τουλάχιστον σε ποιητικά και, ως ένα σημείο, φιλοσοφικά ζητήματα, αγαστά. Οι ιστορικές αναφορές και η παράδοση συμβαδίζουν με τη σύγχρονη πραγματικότητα, το παρελθόν συνομιλεί με το παρόν γόνιμα, η παράδοση με την καθημερινότητα, και κατ' αυτόν τον τρόπο η ιστορία γίνεται

πειστική, κάτι που δεν μπορούμε να πούμε ότι συμβαίνει με το σύγχρονο ελληνικό μυθιστόρημα.

Η ηρωίδα, ωστόσο, με τις δυτικές καταβολές, αλλά και τη σχέση της με την Ανατολή μέσω των διηγήσεων του Τούρκου πατέρα που εγκατέλειψε την οικογένειά του για να ασπασθεί στην πνευματική ζωή των Σούφι, θα εισέλθει σε έναν καινούριο κόσμο, στη μαγεία της Ανατολής, σ' έναν κόσμο στον οποίο κυριαρχεί το μυστηριακό, το απόλυτο, το όνειρο και η ψευδαισθησιολογία, η «πνευματική πλευρά, η πνευματική διάσταση» των πραγμάτων. Στο Ικόνιο θα βρει την ευκαιρία να αναζητήσει την ταυτότητά της και να ξεκαθαρίσει τους λογαριασμούς της με το τραυματικό παρελθόν, τους οικογενειακούς της δεσμούς, και θα θέσει στο τέλος, μέσω της αυτογνωσίας, εκ νέου και με αποφασιστικότητα, τους δικούς της όρους. Και δεν είναι τυχαίο ότι στο τέλος αυτής της εσωτερικής οδύσσειας, θα αποφασίσει να κρατήσει το παιδί που περιμένει, θα προχωρήσει στη ζωή της.

Εξαιρετική μετάφραση

Ο λόγος του Ουμίτ, σ' αυτό το πολυδιάστατο έργο του, γίνεται πότε ποιητικός πότε ρεαλιστικός, αναλόγως της οπτικής γωνίας των πρώων και της εποχής, ενώ τα σύμβολα είναι πολλά. Αλλωστε, η Κάρεν μπορεί να συμβολίζει την ίδια την Τουρκία, μια χώρα η οποία βρίσκεται ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή, ανάμεσα στον σύγχρονο τρόπο ζωής και τις παραδόσεις.

Η μετάφραση ευτύχησε στα χέρια του Θάνου Ζαράγκαλη, ο οποίος, για άλλη μία φορά, μεταφέρει στη γλώσσα μας με ιδιαίτερη προσοχή και ευαισθησία εξαιρετικά δείγματα της τουρκικής γραμματείας.